

Ali, ako taj beskonačni um nema ništa zajedničko s ikojom stvari, zašto se brka s fizički beskonačnim i umjesto njega nam se utrpava mimo svakog opravdanja i dozvoljenog?

Obrana Demokrita [na margini]

Neka pristupi Demokrit; čujmo što protiv njega Aristotel navodi u 1. knjizi *Fizike*, u drugom poglavlju i u 3. knjizi *Fizike*, u četvrtom poglavlju i u 1. knjizi *O elementima*, u četvrtom poglavlju i drugdje; kaže da je Demokrit postavio da su počela prirodnih stvari beskonačna. Ipak nalazimo mjesto kod Aristotela na kojem govori da je on <Demokrit> postavio jedno počelo, tj. *neko zajedničko tijelo*. To stoji u 3. knjizi *Fizike*, u već rečenom 4. poglavlju u kojem, malo iza onih beskonačnih počela, piše: »Demokrit uistinu kaže da nijedno od prvih ne nastaje jedno iz drugog, nego naprotiv, da je samo zajedničko tijelo počelo svih stvari koje se u dijelovima razlikuje s obzirom na veličinu i oblik.«

Nije li to i Aristotelov nauk, da je sveukupna materija, ἄπειρον, neodređeno tijelo, počelo svih stvari koje, međusobno se razlikujući veličinom i formom, čine sveukupnost? Što su oni Demokritovi atomi drugo, nego oblici stvari, po svojoj naravi nedjeljivi i nerascjepljivi koji <su> u materiji prethodno kao skriveni a potom izvana urešavaju materiju. A tog Demokrita, kojeg Aristotel kori jer je postavio beskonačna počela i jer je rekao, kako je i sam smatrao, da je jedno zajedničko tijelo počelo svih stvari, u 1. knjizi *Fizike*, u petom poglavlju hvali, jer je i on <Demokrit> sam, kao i svi filozofi fizičari, postavio dva kontrarna počela: »I Demokrit kaže da postoji puno i prazno, od kojih je jedno kao biće, a drugo kao ne-biće.«